

STRATEGIASSA TULEE OTTAA HUOMIOON

KL § 37, Hval § 41

- 1) kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen;
- 2) palvelujen järjestäminen ja tuottaminen;
- 3) kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet;
- 4) omistajapolitiikka;
- 5) henkilöstöpolitiikka;
- 6) kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet;
- 7) elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen;

- 1) asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen hyvinvointialueen tehtävälalla;
- 2) palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevat strategiset linjaukset;
- 3) omistajapolitiikka;
- 4) henkilöstöpolitiikka;
- 5) asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

(Kielellisten oikeuksien toteutuminen hyvinvointialueen palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa)

STRATEGIAN YHTEYS TALOUSARVIOON

Strategian toteuttamisesta päätetään talousarviossa ja -suunnitelmassa

- ▶ Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. (KL § 110)
- ▶ Taloussuunnitelmassa hyväksytään hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Tavoitteiden on toteutettava hyvinvointialuestrategiaa. (HvaL § 115)

TARKASTUSLAUTAKUNNAN TEHTÄVÄT

Kuntalaki § 121 / Hyvinvointialuelaki § 125

1 Valmistella (alue)valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;

2 Arvioida, ovatko (alue)valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa/hyvinvointialueella ja kunta/hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;

3 3. arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää/talouden tasapainotuksen kannalta;

4 4. huolehtia kunnan/hyvinvointialueen ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;

5 5. valvoa 84 §:ssä/89 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset (alue)valtuustolle tiedoksi;

6 6. valmistella kunnan/aluehallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

TARKASTUSLAUTAKUNTA STRATEGIAN TOTEUTTAMISEN ARVIOIJANA

- ▶ *”Kuntia ohjataan yhä enemmän strategisen tavoiteasetannan kautta. Strategian toteuttamisen arvioinnin tulisi olla entistä kiinteämpi osa myös tarkastuslautakunnan arviointitoimintaa.”*

HE 268/2014

- ▶ *”Valtuusto asettaa tavoitteita talousarvion lisäksi erityisesti lain 41 §:n tarkoittamassa hyvinvointialuestrategiassa. Tarkastuslautakunnan tulisi arvioinnissaan kiinnittää huomiota myös näiden hyvinvointialuestrategiassa asetettujen pitkän aikavälin tavoitteiden toteutumiseen.”*

HE 241/2020

STRATEGIAN TOIMEENPANON ARVIOINTI

1. Tarkastuslautakunnan **lakisääteinen vuosittainen tehtävä on arvioida valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumista**. Tavoitteet asetetaan talousarviossa ja tavoitteiden toteutumisesta annetaan selvitys toimintakertomuksessa.
 - Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat strategiaa.
2. Talousarviossa asetettujen tavoitteiden lisäksi tarkastuslautakunta voi arvioida harkitsemassaan laajuudessa **strategiassa asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä sitä, toteuttavatko talousarviossa asetetut tavoitteet strategiaa**.

STRATEGIAN TOIMEENPANON ARVIOINTI

1. Tarkastuslautakunnan **lakisääteinen vuosittainen tehtävä on arvioida valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumista**. Tavoitteet asetetaan talousarviossa ja tavoitteiden toteutumisesta annetaan selvitys toimintakertomuksessa.
 - Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat strategiaa.
2. Talousarviossa asetettujen tavoitteiden lisäksi tarkastuslautakunta voi arvioida harkitsemassaan laajuudessa **strategiassa asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä sitä, toteuttavatko talousarviossa asetetut tavoitteet strategiaa**.

STRATEGIALÄHTÖINEN ARVIOINTI

- Arviointisuunnitelma: tarkastuslautakunnan arviointityön perustuu arviointisuunnitelmaan, jota tarkennetaan vuosittaisilla työohjelmilla
 - Strategiaan perustuva arviointisuunnitelma - lähtökohtana strategian painopisteet tai kehitysohjelmat
 - X kpl painopistealue/vuosi
 - Erillisohjelmissa asetettujen tavoitteiden arvioinnit - esim. 1 kehitysohjelma/vuosi
 - Strategian ylätavoitteiden toteutumisen arviointi vuosittain - strategiakauden puolivälissä - lopussa.

MITEN STRATEGIAN TOTEUTUMISTA ARVIOIDAAN JA SEURATAAN?

Arviointi on strategian toteutumisen ja kehittymisen edellytys

- Onko organisaatio onnistunut tehtäviensä hoitamisessa, järjestämisessä ja toiminnan strategianmukaisuudessa?
 - Strategian tavoitteet ja toimenpiteet tuloksellisuusarvioinnin lähtökohtana
- Strategian seuranta ja toteutumisen arviointi edellyttää, että strategian tavoitteille on asetettu mittarit ja tavoitetasot.
- Mittareiden ja tavoitetasojen tulee olla yhdenmukaiset eri strategiatasoilla.
 - Vrt. strategia - erillisohjelma - talousarvio, poikkileikkaavat strategiatavoitteet
 - Tavoitteiden realistisuus ja määrä
 - Tavoitteiden raportointi ja järjestelmät

Strategia

Toimenpideohjelmat

Talousarvio

Yhdenmukaiset tavoitteet ja mittarit

STRATEGIAA VOIDAAN ARVIOIDA MONELLA ERI TASOLLA

ESIMERKIKSI

- Strategiaprosessi
 - Vastuuhenkilöiden kuuleminen, painopisteenä esim. sidosryhmien ja kuntalaisten osallistaminen,
- Strategian tavoitteiden toteutumisen arviointi
 - Huomioiminen palvelualueiden / tulosityksiköiden kuulemisissa (strategian jalkauttaminen)
 - Strategian yhteys talousarviossa asetettuihin tavoitteisiin
 - Vuosittain/strategiakauden puolivälissä/päätyessä tilinpäätösraportoinnin perusteella
- Strategiaohjelmien/kärkien/teemojen arviointi
 - Vastuuhenkilöiden kuuleminen, lisäkyselyt ja selvitykset
 - Yhteys strategiatavoitteisiin
 - Usein organisaatiota poikkileikkaavia arviointeja
- Talousarviotavoitteiden toteutumisen arviointi
 - Yhteys strategiaan ja strategiaohjelmiin

STRATEGIAN YHTEYS TAVOITTEISIIN

Hämeenkyrön kunta - talousarvio 2021:

Strateginen päämäärä: Hyvinvoiva hämeenkyröläinen

Avaintavoite: Rakentava ratkaisuhakuinen ja kuntastrategiaa toteuttava päätöksentekokulttuuri

Tavoite	Tavoitetaso ja mittari	Toteutuminen
Uudistetaan tekniset palvelut kokonaisvaltaisemmiksi elinympäristöpalveluiksi	Organisaatiouudistus toteutettu vaalien jälkeen johtamisjärjestelmätoimikunnan loppuraportin mukaisesti	raportoidaan osavuosi-katsauksissa ja tilinpäätöksessä
Päivitetään kunnan maapoliittiset tavoitteet ja toimintatavat	* maapoliittisen ohjelman päivittäminen käynnistetty * rakennusjärjestyksen päivittäminen käynnistetty * perehdytys kaavoituksesta toteutettu luottamushenkilöille vaalien jälkeen	raportoidaan osavuosi-katsauksissa ja tilinpäätöksessä

Hämeenkyrön kunta - tilinpäätös 2021:

Strateginen päämäärä: Hyvinvoiva hämeenkyröläinen

Avaintavoite: Rakentava ratkaisuhakuinen ja kuntastrategiaa toteuttava päätöksentekokulttuuri

Tavoite	Tavoitetaso ja mittari	Toteutuminen
Uudistetaan tekniset palvelut kokonaisvaltaisemmiksi elinympäristöpalveluiksi	Organisaatiouudistus toteutettu vaalien jälkeen johtamisjärjestelmätoimikunnan loppuraportin mukaisesti	Elinympäristölautakunta ja lupajaosto aloittivat toimintansa. Kaavatoimikunta perustettiin ja sen työ käynnistyi. Palvelualueen nimikkeitä ja tehtäväkuvia on päivitetty.
Päivitetään kunnan maapoliittiset tavoitteet ja toimintatavat	* maapoliittisen ohjelman päivittäminen käynnistetty * rakennusjärjestyksen päivittäminen käynnistetty * perehdytys kaavoituksesta toteutettu luottamushenkilöille vaalien jälkeen	Maapolitiikan ja rakennusjärjestyksen päivittäminen käynnistyy kaavatoimikunnan työnä vuonna 2022. Kaavoituskoulutus toteutetaan yhteistyössä uuden kaavoituspäällikön kanssa vuonna 2022.

Hämeenkyrön kunta - Menestyvä Hämeenkyrö 2030 strategia

Hyvinvoiva hämeenkyröläinen - avaintavoitteet

Rakentava ratkaisuhakuinen ja kuntastrategiaa toteuttava päätöksentekokulttuuri

- avoin ja monikanavainen viestintä

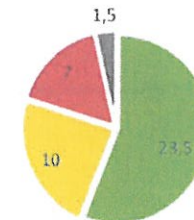
Hämeenkyrön kunta - Arviointikertomus 2021

HAVAINTO:

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan valtuuston asettamista strategiaa toteuttavista toiminnallisista vuositavoitteista vuoden 2021 aikana

- 23.5 kpl on toteutunut selvästi (vihreä)
- 10 kpl on keskeneräinen / toteutunut osittain (keltainen)
- 7 kpl on toteutunut hieman tai ei lainkaan (punainen)
- 1.5 kpl toteutumista ei voitu arvioida (harmaa).

Tavoitteiden toteutuminen, kappalemäärä

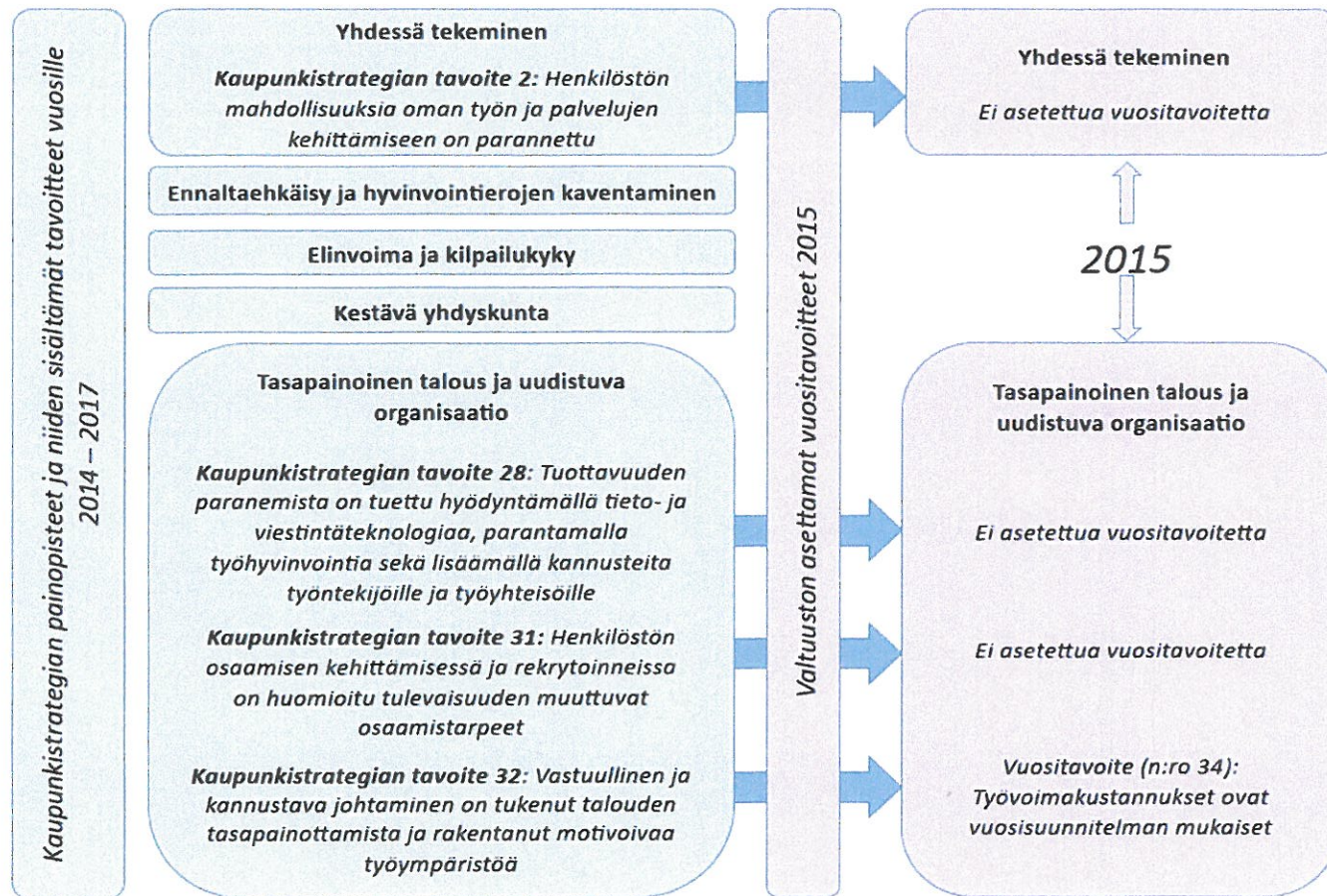
Lähde: www.hameenkyro.fi

Talousarvio-ohjeen mukaan tulosalueiden tavoitteiden tulee tukea kaupunkistrategiaa ja olla linjassa siinä asetettuihin tavoitteisiin. Toiminnallinen tavoite yhdistetään kaupunkistrategiaan nimeämällä tavoitteelle se strateginen valinta, jonka toteutumista toiminnallinen tavoite edistää. **Seuraava taulukko näyttää toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen jaoteltuna kaupunkistrategian valintojen mukaisesti.** Talousarvio 2022 laadittiin syksyllä 2021, jolloin oli voimassa Seinäjoen kaupunkistrategia 2018 – 2022.

Taulukko 3. Strategisten valintojen toteutuminen

Konsernihallinnon henkilöstöön liittyvät vuositavoitteet 2015

”Tarkastuslautakunnan arviointi henkilöstöjohtamisesta

Kaupunkistrategiaa toteutetaan mm. valtuuston asettamien vuositavoitteiden kautta. Tarkastuslautakunta havaitsi, että valtuusto ei asettanut konsernihallinnolle viime vuodelle lainkaan vuositavoitetta liittyen henkilöstön työhyvinvointiin, henkilöstöjohtamiseen tai osaamisen kehittämiseen...”

Lähde: Tampereen kaupungin arviointikertomus 2015

MILTÄ MAAILMA NÄYTTÄÄ 2023

- **Julkisen sektorin mullistavin muutos 1.1.2023 - hyvinvointialueuudistus**
 - Miten vaikuttaa tarkastuslautakunnan arviointityöhön kunnissa?
 - Miten hyvinvointialueiden tarkastuslautakuntien työ rakennetaan?
 - Oleellista olisi, että lautakunta tuottaisi lisäarvoa ja tukea aluevaltuuston päätöksenteolle tuottamalla ja hankkimalla uutta tietoa ja näkemyksiä hyvinvointialueen taloudesta ja hallinnosta. Lisäarvoa tuottava arviointi sisältää toimenpidesuosituksia ja vaihtoehtojen pohdintaa. Asiantilan pelkkä toteaminen ei vielä riitä arvioinniksi. (HE 241/2020)
- **Liitännäisiä mm.**
 - Rahoituksen riittävyys kunnissa ja hyvinvointialueilla -> voimakas talouden tasapainotuksen tarve
 - Palvelustrategiat -> vaikutukset kuntien elinvoimaan
 - Kiinteistö- ja tilakysymykset
 - Hyte-työ, yhdyspintatyön rakentaminen

SOTE-UUDISTUKSEN SIIRTOLASKELMIEN PÄIVITYS

Vaikuttaa merkittävästi kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitukseen

- Hyvinvointialueille siirtyneet sote- ja pelastustoimen kustannukset on laskettiin kuntien vuoden 2021 tilinpäätösten ja vuoden 2022 talousarviotietojen perusteella.
 - Rahoitus tarkistetaan jälkikäteen **vuoden 2022 tilinpäätöstiетоjen perusteella (laskelmat julkaistu 31.8., tarkentuvat vielä loppuvuodesta)**
 - Hyvinvointialueille kertaluontoinen korjaus alkuvuonna 2024
 - Kunnille valtionosuuden lisäys/vähennys huomioidaan valtionosuudessa vuodesta 2024 eteenpäin.

TE-UUDISTUS JA SEN TUOMAT HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET

- 1.1.2025 alkaen TE- palvelut siirtyvät kuntien vastuulle -> kunnille uusi valtiosuustehtävä
- Tavoite: tuoda työllisyyspalvelut, kunnan koulutuspalvelut sekä elinkeinopalvelut saman järjestäjän vastuulle -> palvelut tukevat nopeamman työllistymisen tavoitteita.
- Työllisyysalueen yhtenäinen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimiva alue, jonka työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä.
- Kannustava rahoitusmalli: kannustaa kuntia kehittämään toimintaansa työllisyyttä edistäväksi.
 - Kustannuksia vastaava valtiosuusrahoitus kohdennetaan työikäisen väestön (50%) ja työttömien määrän (50%) perusteella
 - Kuntien rahoitusvastuu laajenee työmarkkinatuen, peruspäivärahan sekä ansiopäivärahan perusosan osalta
- Elinkeinoelämän näkökulmasta TE24-muutos on myös suuri mahdollisuus, koska jatkossa yritykset tulevat saamaan kohdennettua ja paikallista työvoima- ja elinkeinopalvelua

HYTE-KERROIN

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa

- HYTE-kerroin on vuoden 2023 alusta käyttöön otettu kannustin kunnille ja hyvinvointialueille.
- Osa hyvinvointialueiden rahoituksesta/kuntien valtionosuudesta määräytyy jatkossa niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan.
- Hyvinvoiva väestö on elinvoimaisen kunnan ja hyvinvointialueen edellytys. Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvun hillitseminen vaatii, että hyvinvointia ja terveyttä edistetään laajalti ihmisten arkiympäristöissä.
- **HYTE-kertoimen suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella (HVA 2026 alkaen)**
 - Toimintaa kuvaavat prosessi-indikaattorit
 - Tuloksia kuvaavat tulosindikaattoreista

HYTE-KERROIN

Kunnissa

- Halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.
- Valtionosuuden lisäosa, jonka kunta voi käyttää valtionosuuden perusteissa osoitettujen tehtävien hoitamiseksi.
 - *Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta (18,89€) x asukasluku x kunnan hyte-kerroin / koko maan hyte-kerroin (67 v. 2023)*
- Prosessi-indikaattorit (15 kpl) ja tulosindikaattorien (6kpl) perusteella.
- Vuoden 2023 VM kuntien valtionosuuksien laskentatietojen mukaan jaettava summa koko maan tasolla on noin 104 MEUR

Asukasluvulla painotettu HYTE-kerroin vaihtelee kunnittain 0,35-1,16 (Luhanka: 7 679 € - Helsinki: 12 561 353 €). Esimerkkinä Etelä-Savon kunnat.

KUNTA	HYTE-KERROIN 2023 (€)
Hirvensalmi	22 303
Kangasniemi	75 480
Pertunmaa	26 795
Mäntyharju	118 383
Mikkeli	1 009 531
Puumala	40 782
Sulkava	35 768
Juva	113 230

HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN

Kunnissa

Kuntalaki 1 §: Kunta edistää **asukkaidensa hyvinvointia** ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 §: *Kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin.-> Kunnan tulee päätöksenteossaan arvioida vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin.*

Kuntien tehtävät 1.1.2023 alkaen

- Sivistystoimen tehtävät, kuten kasvatus, opetus, kulttuuri, vapaa-aika ym.
- Asumiseen ja ympäristöön liittyvät tehtävät, kuten kaavoitus, rakennusvalvonta, liikenne, infra, vesi- ja jätehuolto
- Elinvoima- ja elinkeino, maaseutu- ja työllisyystehtävät

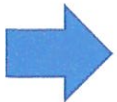
 Näiden lisäksi näille edellä mainituille riittävät tukipalvelut.

ARVIOINTIKERTOMUKSEN LAADINTA ESIMERKIKSI TALOUDEN ARVIOINTI

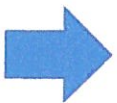
Tilinpäätöksen taloustietojen tiivistäminen arviointikertomukseen ei sellaisenaan ole arviointia.

Se muuttuu **arvioinniksi**, kun tarkastuslautakunta ottaa kantaa, miltä luvut näyttävät.

- Ovatko talouden tunnusluvut paremmat vai huonommat kuin aikaisempina vuosina?
- Ovatko kuntayhtymän tai kunnan säästötoimenpiteet vaikuttaneet?
- Mitkä tekijät ovat saaneet aikaan hyvän tuloksen, onko satunnaisia tekijöitä?
- Mihin suuntaan tilikauden tulos, lainamäärä tai vuosikate on muuttunut verokkikuntiin tai suosituksiin nähden?
- Alkaako tunnusluku lähestyä kriisikuntakriteerien lukemia (keltaiset valot)? Esim:
 - Konsernin kertynyt alijäämä vähintään 500 €/as
 - Konsernin vuosikate % poistoista alle 100
 - Konsernin lainanhoitokate alle 1,0

oliko toiminta **tuloksellista (tuloksellisuusarviointi) taloudellisesta näkökulmasta** (kustannus/tuotos), kustannukset/asiakas (palvelun käyttäjä), kustannukset/asukas

vaikuttavuus ajattelu – minkä suuruisia vaikutukset olivat, vaikutusten mittaaminen
Mikä on vaikuttavuuden edistämisen kustannus (vaikutusten rahamääräistäminen)?

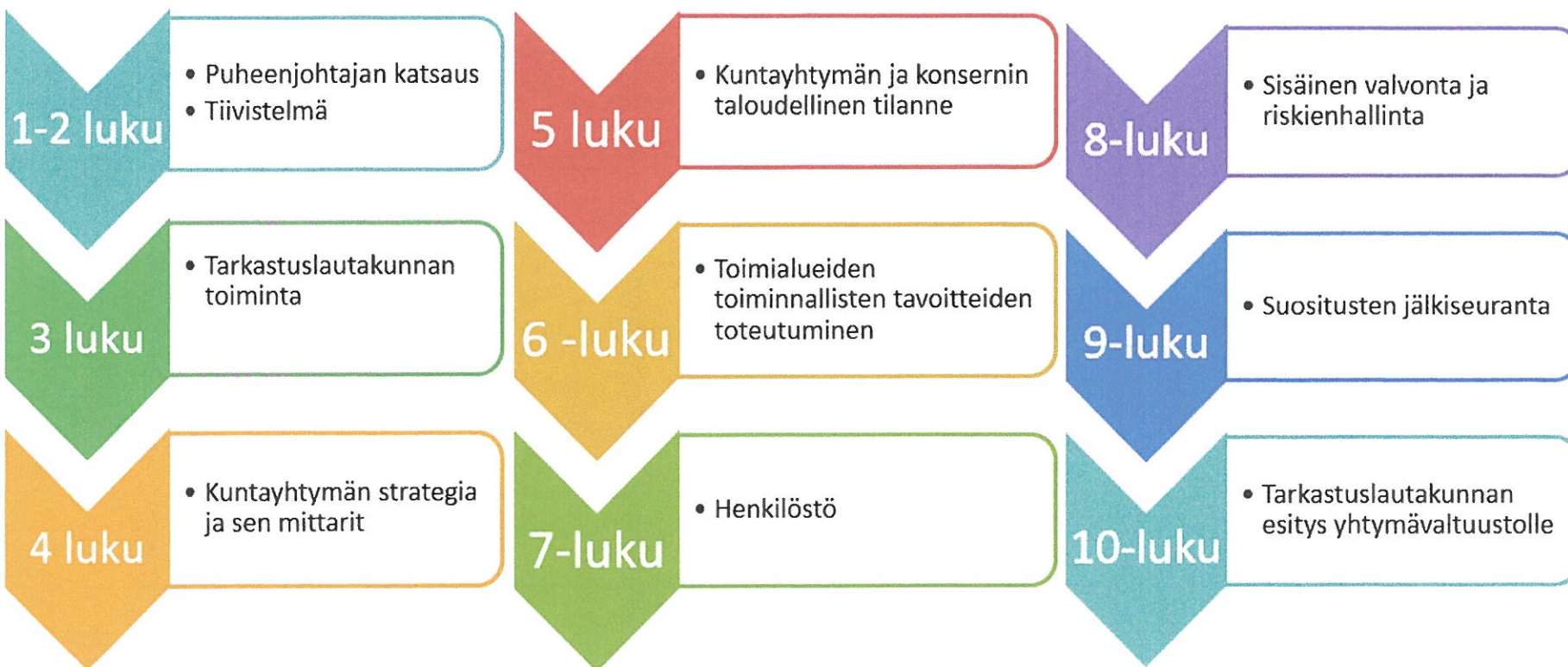
ARVIOINTIKERTOMUKSEN LAADINTA - ARVIOINTIKRITEERIEN ASETTAMINEN

- Arviointiin liittyy rajoituksia
- Tärkeää on, että arvioinnin kohdetta tarkastellaan suhteessa tiettyyn arviointiperusteeseen eli kriteeriin ja tästä näkökulmasta esitetään arvioiva päätelmä.
- Arviointikriteerejä voidaan asettaa useita ja useista eri näkökulmista.

Niitä ovat esimerkiksi

- strategia,
- arvioitavan kohteen valtuustotavoitteet,
- muut toiminnan tavoitteet,
- lainsäädäntö,
- muut suositukset ja ohjeet,
- pitkittäis- ja poikittaisvertailut,
- asiantuntijoiden näkemykset sekä
- keskeiset toimintaa kuvaavat tunnusluvut ja niiden arvot

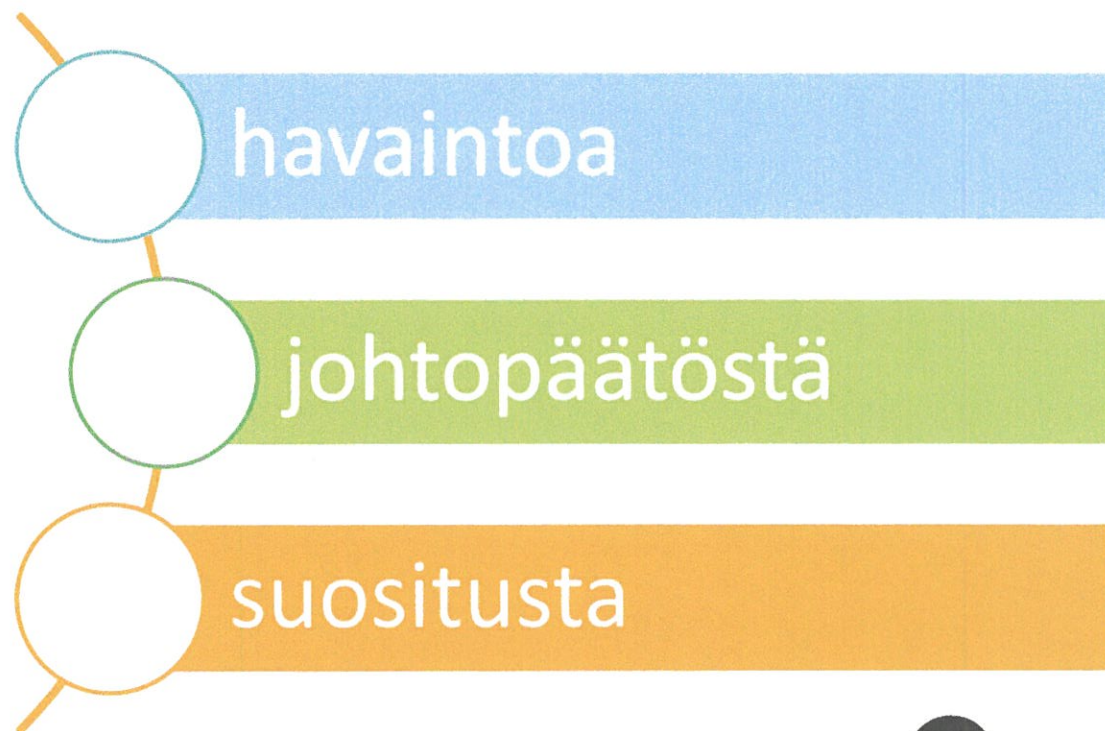
ARVIOINTIKERTOMUKSEN SISÄLTÖ

NURMES

Askeleen edellä

ARVIOINNIN HAVAINTO, JOHTOPÄÄTÖS JA MAHDOLLINEN SUOSITUS

havaintoa

johtopäätöstä

suositusta

?